

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda Kolozsvárt. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősb Czegei Wass György naplója (X-ik közlemény). — Az 1655-iki pozsonyi országgyűlés történetéhez. Közli Szilágyi Sándor. (IV. közlemény.) — Udvarhely mult századi monographiájához Közli K. Papp Miklós. (III. közlemény.) — Egy híres röpirat ezelőtt 40 évvel. (II. közlemény.) — Petőfi Sándor a magyar irodalomban. (IX. közlemény.) Szinnyei Józseftől. — Deák Ferencz levelei br. Wesselényi Miklóshoz. (VI. közlemény.) — Tárca: A Petőfin kísérlett utolsó merénylet. Dr. Meltz Hugó. — Szent-Ágotha Község „Jus Gladiuma.” Közli K. Papp Miklós — Görgei és Hentzi levelezése. Közli K. Papp Miklós. — Apróságok.

candidatiot (az elébbi usus és mód szerint csak valami innovatio ne légyen benne) megengedem, reserválván azon becsületes candidatus személyeknek confirmatioját méltóságos Gubernator Urunk ő Nagysága mostani absentiajában magamnak jure Capitaneatus. Igaz dolog, mint Kegyelmetek közzé béküldött első irásomban is ezt az authoritást én kívántam volna Méltóságos Urunk ő Nagysága számára conserválván, és az ő Nagysága hire s engedelmé nélkül, ebben magamat ne ingerálni; de feljebb való irásom szerint mind az mostani terhes és nyomoruságos idők, mind Kegyelmes Urunk ő Felsege szüntelen kívántató szolgálattja és ezen vacantiák suppleáltatásának káros és veszedelmes halogatása kénszeritenek engemet hogy erre descendáljak. Azért Kegyelmetek meglássa és ezen dolgot jól considerálja, hogy olly személyeket candidáljon, az kik által méltóságos Gubernator Urunk ő Nagysága ne offendáltassék és ez egész dolognak végben viteliben méltóságos Gubernator Urunk ő Nagysága mlgs authoritása csak legkissebbik részében is meg ne sértődjék (mint már is jött be hozzám ez iránt való bal discursus) mert elhitesse Kegyelmetek magával, hogy semmiképpen meg nem engedem csak legkissebbik részében is, hogy az én személyemben méltóságos Gubernator Urunk ő Nagysága méltósága s authoritása megsértődjék. Azért Kegyelmetek ugy nyuljon ezen dologhoz, ugy folytassa, hogy semmiképpen ő nagyságának ne praejudicáljon, ne offendáltassék, s méltóságos authoritása meg ne sértődjék, az én méltóságos Gubernator Urunktól és méltóságos Regium Guberniumtól ő Nagyságoktól Kegyelmetek eleiben állittatott és adatott authoritásom is

IDŐSB CZEGEI WASS GYÖRGY NAPLÓJA.

I. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1704.

(Folytatás.)

Replica iterata, Anno 1704. 7. April.

Nemes Tanács és Centum-Viratus!

nemes Tanácsban lett vacantiák suppleáltatásáért ujabban én hozzám felküldött Kegyelmetek kívánságát vévén, mind az mostani városunkban, sőt egész édes hazánkban lévő s fennforgó terhes és nyomoruságos üdöket; mind Kegyelmetek irásába lévő ratiokat, és ezen vacantiáknak suppleáltatásának halogatásából következhető károkat és veszedelmes dolgokat considerálván, én az

intacte megmaradjon. Isten segítse Kegyelmeteket minden jóra.

Candidatio.

Magyar unitáriusok üdvözült Huszár Mihály és Árkosi István uraimék helyett candidatusok: Notarius Rákosi Péter Gállfi Pál és Sz. Lászlai János uraimék. Idvezült Rajner uram helyett Werner Mihály, Szabó Bálinth és Bongardus János Uraimék etc.

Ultimaria de Dominis candidatis Resolutio.

A. 1704. Die 18-a Aprilis.

Nemes Tanács és Centum Viratus!

Az elmúlt napokban Kegyelmeteket hozzám felküldött candidatus személyek közül a nemes Tanácsban lévő vacantiának electioját és confirmatioját s annak béküldését nem azért tartoztattam eddig, az minémü itélettel eziránt voltak némelyek, hanem hogy considerálván és másoktól is informáltatván ezen dologról Méltóságos Gubernator Urunk ő nagyságának ne praejudicáljon a tiszteletes unitaria ecclesia se offendaltassék és némely candidatus személyek is kihagyattatásokkal valami privatum odiumot ne concipiáljanak ellenem, mert melius est paulatim diserte agere, quam celeri negotio multos offendere.

Mint hogy pedig a mint informáltatom, a notariusság akkor szokott változni, mikor hadnagyság is, azzal conjuncta materia lévén; notarius uramnak mind addig kell in illo statu maradni, mig az hadnagyság változik, annak változásával ő kegyelme is béülhet az assessoratusságra. Gállfi Pál és Werner Mihály Uramékre pedig kiváltképpen vala nehézsége lévén Méltóságos Gubernator urunknak ő nagyságának, a mint sokaktól informáltatom; de kivált Werner Mihály uramra, úgy hogy talám nagyobb bestelenségire fogna ő Kegyelmének szolgálni az assessoratusban való mostani bémenete mintsem kihagyatása. Gállfi Pál Uram iránt ugyan a mint magam is tudom ő nagysága valamennyire leniáldott; ahoz képest ha a nemes Tanács és tiszteletes unitaria ecclesia engem assecurálnak: hogy Méltóságos Gubernator Urunk ő nagysága nem fogja apprehendálni a Gállfi Uram Tanácsba való beülését, én sem ellenzem, csak hogy úgy kell tenni ő Kegyelmének, mind a

sereg hadnagyságát mind az vármegye notariusságát, mellyeket eddig viselt, mert pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Ő Kegyelmével együtt Sz. Lászlai János és Szabó Bálint Uraimék üljenek és menjenek bé, ha pedig nem fogna tetzeni ez irásom és ez iránt való deliberatumom, mindeneknek non mihi inputandum sed temporis et superioribus cedendum.

20. Aprilis csendességben voltunk.

21. Láttattak hol edgyütt, hol másutt lovasok, de semmi kárt nem tettek.

22. Aprilis. Szekereimet kiküldvén Monostora szalmaért egynéhány lovasokkal, kiket az lónai Cruczok egynéhány lovasokkal észrevévén és gondolván hogy az Ráczok mentek volna ki, seregestől lejöttek, a melyet észrevévén a lovas németek és Ráczok kimenvén, majd sötét estvéig lövöldöztek egyben, az miéink innen lévén Hója felől a Szamoson, a Cruczok túl a Szamoson; ugyanazon alkalmatossággal küldvén ki szekereimmel Petit is; de elhagyván szekereimet, ment Sz. György hegye felé az köhidhoz, holott elfogták é vagy maga ment el szabad akaratjából? még bizonytalan.

23. Aprilis. Reggel csak hamar 6 óra után az itt körül lévő Cruz seregek mind feljöttek és magokat megmutogatták, kik között Teleki Mihály uram is itt volt, de semmi próbát nem tettek, hanem egy nehány házat égettek el, a Teleki Pál öcsém majorját is, és az Urak, Apor és Haller István Uramék kertekben lévő filegoriájokat is ezen alkalmatossággal égették el. Elmenetelek után pedig dél után 1 s 2 óra között egy sereg egy fejer zászlóval visszajöven a Kismezőre, levelet küldöttek bé (de a kapun bé nem bocsátottuk) hanem Commendans Uram kimenvén, kezéhez vévén és megolvassván visszaküldötte ilyen válasszal: A város nem ő Kegyelméjé, hanem Kegyelmes Urunk ő Kegyelméjé, azért authoritássában s dispositiojában nincsen egyéb pornál és golyóbisnál, hanem ha közelebb jönnek (mivel ha csak oly távol jönnek meg nem veszik) jó szível avval gazdálkodik s kedveskedik.

24. Aprilis. Szent Györgytt vigiliánk volt, mivel olyan hírünk érkezvén, hogy ez éjszaka minden bizonynyal megpróbálnának

bennünket, nagy vigyázásban voltunk, az egész Militia mind készen volt, az városiaknak is parancsolatok volt, az kapun mind duplicál-cáltattak a strázsák, a városiak is minden kapun 30-an voltak.

25. April. Nagy jel láttatott az égen, az nagy az ő rendi szerént szépen fényeskedett, tiszta lévén az ég is, és a napnak igen nagy és fehér udvara volt, mely nap udvarába két vak nap forma volt mikor én láttam, jóllehet némelyek hármát mondanak, hogy elsőbben volt, egyik délre, másik északra, harmadik napnyugatra,— de én azt nem láttam.

26. Aprilis. Hozták hírül hogy Ollás Miklós meghalt volna méreg miá.

27. Szökött a Cruczok közé Szilvási Boldi 12. esztendő gyermek másokkal együtt, méltó feljegyzésre, hogy a mi collegiumunkból és más rendbeli városi gyermekek is 7, 8, 9, 10, 11, 12, esztendő gyermekek szöktek s szöknek ki innét Kolosvárról a Cruczok közé.

28. Csenedességben voltunk.

29. Lakadalmaztunk, Balog Sigmond Uram procurator, vévén Olasz András Uram leányát.

30. Aprilis. Szökött ki Serédi Péter Uram Kolosvárról Gergely Istvánnal s másokkal együtt halászni kéredzván ki.

(Folytatása köv.)

Az 1655-iki pozsonyi ORSZÁGGYÜLÉS TÖRTÉNETÉHEZ

Közi: Szilágyi Sándor.

1655. Máj. 10.

X.

Kegyelmes asszonyom!

4. praesentis Tályán iratott levelit nagyságodnak alázatosan vettem, irását Zákány és Mednyánszki uraimékkal communicáltam. Elég szomoruvan értjük az oda való állapotokat, nem kicsin akadékat teszen itt az is nekünk.

Kegyelmes asszonyom, most sem irhatunk egyebet nagyságodnak, mint minap, itt annak eligazítása lehetetlen; mert ország eleiben vetni veszedelmes; magunk között is, hogy elvigezzük; reménten, mivel együtt egyig az evangelicus követek ellenünk vagy-

nak. Ugy tudom, most is irtak oda alá az prédikátoroknak. Innét felől lött bizony oka annak az oda alávaló tűznek, elméjekkel nem birhatunk, szabados követségek lévén nekik is. Ide fel való evangelicus hitönken való vármegyék követi is, ugy vagyon, emberséges emberek; de gyenge értelműek, nem szeretik ők is ezt az egyenetlenséget kérnek egész prédikátorsággal együtt bennünket, az dolgot hozzuk jó egységre ott alatt, mert derekasban annak az egyenetlenségnek mérge reájok hat. Nincs abban egyéb mód, urunknak és nagyságodnak köll abban az dologban magát közbenvetni s minden vármegyékből székekből főrendeket s prédikátorokat összevihatni s az dolgot úgy kézen eligazítani. Akaratját értvén urunknak, könnyü leszen az terminusról, hol és mikor lehessen végezni, isten haza vivén bennünket.

Az vallás dolgán immár általmentünk. Többet mi nem vehettünk im az articulusnál, melyet megküldtettem nagyságodnak. Noha titoktanács urak előtt tegnap az várban protestáltunk, hogy nekünk ez articulusal satisfactionk nem lött; mert az gyűlés alatt költött volna az mi gravamináinkat az diploma szerint ő felségének complanálni; abban pedig semmi nem lött. Kitelenségéből köll ennek aequiescálnunk, minthogy többet rajtuk nem vehettünk. etc. Istenre s az időre köll az többit biznunk. etc.

Ma immár egyéb dolgokhoz kezdünk, talám azokon nem leszen annyi mulatásunk. Azt gondolnám, öt hétre haza mehetünk, pénzünk elfogyott, urunk ő nagysága is bár küldjen az maga követinek, én tölem várnak azok is.

Palatinus uram azt mondotta, parancsol oda bemenjenek Tokajban az tarczali s kereszturi praesidiáriusok; ha az nem leszen elig, könnyü leszen az ország eleiben az dolgot vetnünk; eddig nem lehetett, mert valamig az vallás dolga el nem igazodott, semmihez nem nyúltunk, minthogy megszakadova lévén az compilerok, mi evangelicus követek az meghasonlás miatt, országházhoz sem jártunk. Ma leszen kezdete derekasan az gyűlési tractának.

Personalisnak is az mely 100 aranyat adtam, mástul kérttem kölcsön Mednyánszky

uram által; azt is meg köll adnunk az gyülés alatt, mert azt fogadtam.

Baraboni Ferencznek nem hiszem, kedve telnék, az mint personalis uramnál beszélgettem felőle; az ő dolgáról való attestatiokat örömost publicálnám itt, ha kezeimmél volnának.

Itt mindenütt Bécs körül hadakat gyűtenek, azoknak mozditása hova leszen, az idő mutatja jövendőben meg. 18 ezer emberre adtak patenseket ki az obestereknek.

Patakon minden dolgot el köllene hagyni, most bástyák körül köllöne munkálódítani; noha ez az hadgyütés, mondják, hogy svédek ellen legyen: mindazonáltal nem árt nekünk is vigyázni. Az úr isten stb. Posonban 10. Maji Anno 1655.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

KLOBUSICZKI ANDRÁS m. p.

Tokajra gondviselés legyen.

Külczim: Celsissimo Principissae Dnae Dnae Susannae Lorántfi stb. Cito, citissime stb.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1655 Máj. 23.

XI.

Kegyelmes asszonyom.

18. praesentis kegyelmesen irt levelit nagyságodnak tegnapelőtt estve hozta meg Hegyemegi, kegyelmes irását, parancsolatját nagyságodnak értem alázatosan.

Úgy hiszem, kegyelmes asszonyom, országos gravameneinket e héten talám be fogjuk adni az uraknak; azok, ha nem találnak valami difficultást benne, e héten ő felsége eleiben is mehetünk velek, onnat távozásunk leszen, azután electio leszen és coronatio. Azt gondolnám 4 hét mulva megindulhatunk innét. Adná az úristen immár lehetne valaha szabadulásunk innét, teljességgel elunatkozunk, egységünk sem olyan, az minemőt kívánánk.

Az prédikátorok állapotjárul nem irhatok most is egyebet, mint annak előtte. Eleget szenvedünk miattok. Isten haza vivén bennünket el köll igazitanunk az dolgot köztöttek, de urunk segítsége és közbenvetése nélkül nem lehet soha meg.

Irtak ujobban innét oda haza az evangelicus követek, mint én bizony nem tudom, mert tőlünk igen titkolják. Bocskai uram is haza ment immár.

Mint vettik be annak előtte Pápán az presbiteriumot, azt én Pápáruul hozattam volt fel in specie Török István peccéti alatt; de az ott való prédikátor visszamenvin innét, kezihez vette; különben nincsen az dolog, az mint minap is irtam nagyságodnak felőle.

Az assecutoria jól vagyón; ha semmi maradéka nem maradna nagyságodnak és successora, úgy szolgál az legatoriusra az summa; ha nagyságod disponál felőle; egyébaránt is ingó-bingó marhának olyan tulajdonsága hazánk bevett szokása szerint, elsöben maradékra száll, annakutána vérre, ha dispositio nem leszen róla. Adósságnál extra obligatoria ez nem donatio. Borom árával ha valaki maradna adóssá nekem, holtom után gyermekemé, ha gyermekem neve nem leszen is benne az adós levélben. Nem is publicáltatik azzal az nagyságod testamentuma; nem szükség annakokáért azt immár változtatni; csak praesentáltassa nagyságod az kamarásoknak.

Palatinus uramnak praesentálni fogjuk az nagyságod credentialisát. Az tarczali praesigiumrul, hogy bemenjen Tokajban, nem szükség articulust írunk; ki köll azoknak onnat menni, csak palatinus levelivel is. Azon köllöne még valaha lenni, Tokajbul kivigyük az praesidiumot; minthogy semmi szüksége arra ő felségének ott. Ha pedig egyszer articulust írunk felőle, törvény lenne róla; nehezen törülhetjük ki az decretumbul.

Tokajnak építése szükséges igen. Ha ő nagyságának nem köll, én arrul nem tehetek. Irtam immár egynehány izben ő nagyságának felőle.

Az 100 aranyat megköldém az itt való prédikatornak. Az kétszázat négyünk közé osztom, ötven-ötven arany jut egy-egy személyre. Urunk úgy látom, nem igen küld. Im immár Ledniczéről is az szekeres lovakat ide köll hozatnunk (paripáink voltak itt benn csak eddig) annál többet köll költenünk. Egy szekér szénácskát hét-nyolcz forinton köll immár venni, annál több fog kelni. Brini, Mednyánszki uraiméknak itt benn lovok nincsen, magok vannak csak.

Brini urammal el köll igazitanom sietve dolgát.

Tegnap adták volt be gravamenben az oda alá való vármegyék az hegyaljai dolgot;

1. Nem engedjük szabadosan birni az korcsmát az nemeseknek. 2. Mert csak paraszt emberekkel becsültetjük ki az szőlők-ből az embereket. 3. Az apro dézsma notariusnak, bírónak, cántornak, mesternek, harangozóznak etc. hogy terhes az kilső embereknek, mert nem ő szolgáljok egyik is, az mikor notarius valaha valamit ir, valakinek; fizetése megyen munkájától.

Az két első gravament semmi úton-módon meg nem engedték, hogy beiratnák. Az harmadikról, arrul assecuráltuk, hogy igazításban vesszük, isten hazavivén bennünket.

Beregszásziak, túriak ellen úgy látom újítani kezdik a régi articulusokat, mindazonáltal azon leszünk, gravamenben beiratassák.

Inquisitio felett sok veszekedésünk lön, ispányok arcza pirulásával.

Baraboni Ferencz dolga sem kellhetett itt elő, vagyon törvényes útja, kevesse az szerént. Az bártfa-újfalusi dolgot el köll, kegyelmes asszonyom, igazitanunk törvény szerint.

Pattantyust örömet szerzek, csak találjak.

Bécsben köll irnom fölöle. Szűk fog lenni, minthogy ezeknek is hadban köll immár menni 40 ezer embert monda tegnap érsek nekem, hogy fogadtat ő felsége. Az mig csak fogadásban vagyon; de svécus, frantoz oreje készen. 4. Maji indult meg az sveciai király, 300 örög gályával, maga az érsek mondotta, hogy 30 (kimaradt: ezer) embere vagyon, elhittem én, több is annál. Keservesen fogja érzeni az az rész, az mely felé az csap. Ezek azt mondják, hogy Lengyelországra indult; de én úgy látom, mind két felé elérkezik. Már is neoburgi herczeg országában ben vagyon Königsmarck. Lengyelországi állapotat jobban értheti nagyságod nálunknál.

Urunknak szóló levelem késedelmet nem kíván. Saxoniában akar küldeni ő nagysága az Electorhoz, arra való salvus passust

küldettem ő nagyságának. Ő nagysága ritkán ir igen.

Az urunk leveleit visszaküldettem, melyeket nagyságodnak irt. Mi szivünk szerint kívánnánk annak az dolognak megcsendesítést, mert semmi jót nem látok kijöni belőle.

Éltesse az úristen nagyságodat sokáig stb. Posonban 23. Máji Anno 1655.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja
KLOBUSICZKY ANDRÁS m. p.

(Eredetije a m. k. k. m. levéltárban.)

UDVARHELY MULT SZÁZADI MONOGRAPHIÁJÁHOZ.

Közli: K. Papp Miklós.

(Folytatás.)

IV. Udvarhely Várossának nyomoruságairól.

De szabadsága mellett a régi villongó háborus üdökben, kiváltképpen való sok inséget is kellett szenvedni, mert Csik és Három-Szék felé a járó-kelőknek elkerülhetetlen utban lévén, mikor más helyek a nyomoruságnak hírért sem hallották, akkor Udvarhely Várossa keservesen nyögött alatta.

Nevezetes volt elsőbben is Mihály Vajda, és Básta György kobilásakkor való nagy inség, a mikor is a Város igaz törvényes Fejedelméhez való hiveségit fen tartván, annyira szorongattatott, s annyi kárt vallott, hogy néhai b. e. Fejedelem Báthori Sigmond méltóztatott aztot tekintetbe venni, és a fellejebb említett ezer hat száz első esztendőben költ Confirmationalissában illy szókkal kitenni, Consideratis fidelitate, et fidelibus servitiis — quae ipsi nobis, et huic regno cum alias semper, tam potissimum in hoc perturbato regni, et rerum nostrarum statu cum summa animi ipsorid constantia, et fidelitate exhibuerunt, et praestiterunt, ipsi namq, Cives non metu hostili, non bonorum amissione territi, non deinde donorum promissione, quae ab hostibus nostris eis promittebantur, allecti a vera fide, et fidelitatis constantia abduci potuerunt, sed in omni eorum actione obsequentissimos se nobis studierunt reddere & & ezen hiveségéért a Városnk minden régi Privilegiumit meg-erősíteni találta ehez hasonló sok inség más üdökben is Udvarhely

Várossát, a mint 1623-ik esztendőben költ néhai b. e. Fejedelem Bethlen Gábor Privilegiumából kitettzik ezen szokkal: Oppidum nostrum Székelly Udvarhely nuncupatum, ac in Sede Siculicali Udvarhely Situatum variis bellorum motibus, externarum gentium irruptionibus Vastatum. & &

Második insége volt Alli Basa járásakor, a mikor a pogányság, a mit lovainak és magának ételre valót kapott, azt erőszakosan elhuzta a várost tüzzel megemésztette, marháitól megfosztotta, úgy, hogy tudtára esvén ezen Városnak ekkori szörnyü romlása néhai b. e. Apafi Mihály Fejedelemnek 1663-dik esztendőben költ kegyelmes rescriptuma által Udvarhely Várossát minden terh viseléstől két esztendőnek elfolyása alatt megszádatotta, hogy az alatt valami erőt vehessenek magoknak az elfogyatkozott szegény lakosok.

A Tököli tábora a Városon fellyül a Bethlenfalvi lokra szálván mint másutt, úgy itten-is nagy pusztulást hagyott maga után, akkor történt ilyen dolog: egy néhány Tatór a táborból a várost megjárván visszamenetekben egy elszakadott a társaitól és vár előtt kikerülvén a Kalamán Lőrincz háza tájjatt, egy kis gyermeket fel fog, s vinni kezdi, a gyermek megszivalkodván, a Tatárra támadnak, s úgy bánnak véle, hogy megis ölik, s a Várkertben legottan el is temetik! Letté hire a Tököli táborában ezen dolognak, vagy nem? nem tudatik, mivel semmi bántódása érette nem lett a lakosoknak, de ha szintén tudta is Tököli, mind azért, hogy igen sietett utánna lévén a német tábor, mind a Várban lévő militiától tartván, könnyen elhagyta egy Tatárnak elvesztét. Mikor Tököli általköltözött a Városon a Várba német katonaság volt, de sem Tököli a Várat, sem a várbeli katonák ötet nem bántották, hanem a városnak gyengébb része, úgy mint az asszony nép, és a gyermekek részszerént a Várba, részszerént a Vár körül való sántzba vették volt bé magokat, ezek között volt az én édes anyám is, akkor mintegy tizenkét esztendő lévén, a kitől ezeket hallottam.

Kövezték a Tököli táborát sokan a városi lakosok közül, azok tudniillik, a kik a felbiztatott könnyü nyereségen kaptak, de tsak hamar látván, hogy nem hogy nyereséget

kapnának, de még tsak reménységet sem látának hozzája, mivel kifogyván Tököli minden bizott erejéből, annyira jutott, hogy tsós száraz Törökbúzáat adott a katonáknak kenyér helyett, az Udvarhelyről elment katonáknak az ilyen tábori élés nem tetzvén, s következhető tovább való nagyobb roszzsat it állaltatván, alomba öszvebeszélgetnek, s illora vévén a dolgot, haza felé indulnak, de félvén a várbeli Comendánstól, egyenesen a Városba nem jönnek, hanem a Szarka kő alatt, a közép erdő széllyében egy fejer ruhából Zászlót ütnek ki, a városiak észrevévén, híre tészik a Commendansnak, a ki bizonyos embereket rendeltett, a kik megtudják, miféle személyek lappangnának ottan, várván, s látván amazok a városiakat önként kiadják magokat, s elejekbe menvén arra kéri, hogy a Comendanstól nyerjenek grátiát nekik, a melyet a közönséges város kérésére könnyen megadott a Commendans.

Mások a Tökölivel való utazástól irtozván, de a nyereségre fogokot vásoltatván, alig várták, hogy a sereg eltakarodjék, a tábor helyre mennek, s ottan kurkászni, kereskedni kezdenek, a Tatároknak utolsó része még a százszok táborán nem ment volt ki, a kik közül egy néhányan látván az ottan tsavargó embereket, viszzá nyargalnak, amazok megbizván magokat, megszaladnak, s mind egygyig a Küküllőbe ugrosnak, a Tatárok a vízbe nem mentek, hanem a sereg után indultak, ekkor mondotta volt Kováts Izsáknak az Apja: Nem usz kurta, mig viz nem éri farkát.

A kurutz támadás Magyarországból Erdélybe harapozván, ide is elérkezett annak magát kedveltető, sok nyereséget ígéro jó illattya, mellytől izgattatván, a Szék részére halgató lakosok közül legelsőbbszer is Kováts Izsák kuruczczá léssen, ennek példáját követik nem tsak az azon részben lévők minnyájan, hanem sokan a városi rendből valók is. Az honn, és a mennyiben kitelhetett, igaz törvényes Fejedelmeknek hivségében megmaradott Városi rendet az által, meg által járó kurutzság huzni, vonni kezdette. Labonczoknak káromolván őket, hogy (a mint mondják vala) az haza szabadságáért fegyvert nem kötnének, még a táborból költ kuruczok is, ha megharagudtak ezt hányták szemekre a vá-

rosi renden valóknak. De ezekről az innen költ kurutzokról méltó azt észrevenni: hogy zászló alá ugyan minnyájan iratták volt magokat, de derék táborozást igen kevesen viseltek; némelyeknek fegyverek, némelyeknek ahoz való köntössek, másoknak bátorságok nem lévén, kigondolt Szines mentségekkel a táborozástól szabadok voltak, hanem a közel való szász-falukba olykor olykor lemenvén, ottan huztak, vontak, praedáltak, ha egyebet nem kaptak, még a szekérről is a vasat leszedték, a mit gyűjthettek, a hátakon általvetőbe hozták haza, ha elfogyott, újra ugy tselekedtek, az ilyen kborlókát a szászok Laskás kurutzoknak nevezték volt, s ide héti vásárokra jöven, mutogatták a vastól megmellyesztetett szekereiket, ekkor ment közmondásba a kopott löts.

A mint másutt, ugy itten is a városi nép minden jobb jobb ruházattyát, házi eszközeit elrejtette, mert az tartotta magát szerentsébb kurutznak, a ki e félét hamarabb magáénak tehetett, s betsületesebbnek, a ki maga hitványát cserébe adta érette. A Vargautzában egy városi ember eleibe jó egy tsuport kurutzságnak, a ki tisztnek látszatott köztek: jere atyámfia (ugy mond) mutasd meg nekünk Kénos felé az utat, amaz emberségtől is viseltetvén, s magát vonogatni sem bátorodván elindul, s mikor a köveshágó tetején megmutogatta volna az utat, azt mondja a Tiszt: Vond le barátom a tsizmádat, s add ide: amaz azt feleli: Uram köszvényes a lábam, s megárt az Urnak a tsizmám, de ez azt mondja: Velem is szabad az Isten, hanem tsak hamar add ide, amaz nem tudván tovább mit tenni, leült a dombra, levonnnya tsizmáját s maga felnyujtván a ló hátára meztláb jó viszsza.

Legnehezebben volt a városi rendnek akkor dolga, mikor a Labontzok és kurutzok egy aránt járták a várost, mert olykor napjában háromszor is meg kellett hódolni, mivel ha reggel a kurutz beszállott, az ebédig alig mulatott, ha Labontzot hallott erre jöni, ez ha ebédkor beszállott, délbe kiment, nagyobb erejű kurutzságot értvén közelgetni, s így változott sokszor napjában a rettegés és félelem.

Mind a két résznek mennyiingyen valo

gazdálkodást kellett tenni, nevezetesen az előjárókat ajándékozni, hogy az alattok való népet Zabolába tartsák, könnyen megitélhetni; ekkor élt a városban amaz hires nagy Borbély János, a ki igen tehetős ember lévén, s a kurutzoknak kborlását látván, nem sajnálotta azoknak tiszteit magánál vendégelni, és azért a kurutz háborunak letsendesése után megfogattatván, militaris Commissio-eleibe álitatott, midőn exámenre vitetnék, egy magyarul tudó német káplár rövideden így szólította meg: Apa mit egy helyen mondasz, mindenütt azt mond, azután előálitatván a Commissariusok szemére hányják: mennyit tzimborált a kurutzokkal, mennyire vendéglette, és ajándékozta azoknak tiszteit, a Labontzokkal pedig nem annyira tartott, s azoknak annyira nem kedveskedett, s kérdik végtére, ha ugy volt é vagy nem? s ha ugy volt, hogy mérészelte azt tselekedni? Borbély János meg nem tagadá, hanem előmutatván a karját azt mondá: sőt ha innen parantsolták volna, hogy hust vágjak, azt is megtsellekedtem volna a kurutzoknak, mivel szányván szegény hazámot, s a felpraedáltatástól félvén, azért édesgettem magamhoz a kurutz tiszteket, hogy hátrabban szólhassak előttek, és az alattok való népet biztabban zaboláztathassam, a mit a Labontz tiszteteknek adhattam, azoknak is jó szível kedveskedtem, de ezek régulásabb népek lévén, nem is kaptak ugy az ingyen való adományon, megvallom, a mit a Labontzokkal tselekedtem is, nem olly nyilván tselekedtem, mivel, ha a kurutzok megtudták volna, rajtam, mint két szin emberen nagy tsufságot üztek volna, és így mind magamot a kártól, mind a várost a felpraedáltatástól tovább meg nem menthettem volna, azért a mit a kurutzokkal tselekedtem, a városnak megmaradásáért tselekedtem. Második, s harmadik Commissio előtt is így folytatván szavait, békességesen hazabocsáttatott.

Ez a Borbély János mind természetére, mind magaviseletére nézve, mind erkölcsére igen nagy tekintetű ember volt, természetére magos, testes, teli piros ábrázatu, szép fejrő haja, s ahoz hasonló nagy szakálla, régi módra készítettet hoszszu, és tágas, tisztességes köntöst viselt, olly tökéleteségű embernek tar-

tatott, hogy jól lehet a Fejedelemnek itten Udvarbirája volt légyen, még is a városi rend a villongo kurutz világban minden privilegiumait, s más drága írásait, petsétét gondviselésére merte bizni, a mellyeket sértetlenül megoltalmazott, és letsendesedvén az háborúság, a városi rendnek vissza adott, ez némelly írásokban Dersi Czibere Borbély Jánosnak találta, mivel eredetére nézve Dersi, vezeték nevére Czibere, mesterségére Borbély volt.

(Folyt. köv.)

EGY HIRES RÖPIRAT

ezelőtt 40 évvel.

A magyar Nemzet sérelmei.

Egy alkotmányos szózat a magyarokhoz az 1833-ik Esztendőben.

Ingratis servire nefas!

I. *Mi hasznót vesz az ausztriai ház Magyarországból és miképpen köszöni azt a magyaroknak?*

(Folytatás.)

3. Az armáda, mely 60 gyalog, 12 lovag ér 17 határőrző ezredekéből áll, fizetését viszi az ország különböző adókból, melyek az országgyűlés által mindég 3 évre ajánlatnak (most 6 millió pengő forintokat tesznek); a 17 határőrző regimentnek pénzfizetés helyett földek adattak, ezen kívül az országban minden katona szállást ingyen kap; kenyeret, sőt, ágyat, szénát, zabot, fát, gyertyát, forspontot az úgynevezett regulamentaris áron ugyan, de lehet mondani, hogy ajándékba.

Magyarországon többnyire külföldi katonaság szállásol, azért is, hogy az idegenek jól olcsón éljenek az országban; a magyarok pedig, kik Német- és Olaszországban tanyásznak, rosszul és drágán; ennek főoka azon politikában fekszik, hogy az idegenek az ausztriai udvár törvénytelen és világosságot kerülő rendelkezéseit erősen védjék, mert ámbár mind katonaelöljáróságtól függve, akarat és lelkiismeret nélküli machina szokott lenni, mindazonáltal emberi érzete könnyebben támadhat fel saját nemzete, mint idegen mellett.

Igy nyomta el az ausztriai kormány az olaszok szabadságát a magyar és cseh katonasággal, valamint megfordítva: idegen nemzetü katonasággal tiporta le a magyar törvényeket, fogdosta a nemes tisztviselőket, kik az országgyűlés megegyezése nélkül nem engedték az adó felemelését. Három századtól fogva van Magyar- és Csehország Ausztriához kötve, mely összeköttetésnek az lön következése, hogy Csehország mindkét Luzátiát, Sziléziát, Pozent és Branderburgot, legszebb tartományait elveszítvén, azokat Poroszországnak engedni kénytelenítették. Magyarország pedig Albaniát, Bozniát, Szerviát, Bulgáriát, Romaniát, Moldvát, Valachiát török kézre juttatá, az ország belsejében az alkotmánynak, nemzetiségnek, jó erkölcsöknek, szokásoknak s a nyelvnek örökös sirtásnak, egy nemzet a másikat öldöklí.

A magyar katonasághoz kell még szám lálni a nemzeti gárdát is Bécsben, melyet a kormány fénye fentartására maga a nemzet fizet. Ennek száma 120-ra van határozva, azonban a kormány azt is kevesíteni szokta, hogy a magyarok pénzét másra fordítsa, így ezen pénz egy része erdélyországi bábákra fordítatik — meg kell itt jegyezni, hogy Erdély előbb Magyarországhoz tartozta, most pedig a nemzet akarata ellen, mint egy tartománya az ausztriai császárságnak, külön törvények által igazgattatik — azért, mert a kormány tanácsosnak látja a magyart a magyartól elszakasztani — mint a tótokat, határőrzőket, illireket elszakasztani akarta — Erdély azonban a nemzti gárda fentartására semmit sem adózik. A nemzet által fizetett testőrsereg tagjai az ország törvénye szerint letöltvén az 5 esztendőt, a hadseregbe hadnagyoknak bevétetni rendeltetnek, hogy ez ne történjék, a hadseregben a magyar tiszték száma ne szaporitassék, a kormány a testőrök számát kisebbiteni igyekszik. Ezen gárdának tudományos neveltetése szántsándékkal elmulasztatik, holott az ország nagy summát tett le ezen célra, — a magyarok több ízben kívánták, hogy a gárdának mostani 60 tagból álló száma 120-ra emeltessék, s azoknak neveltetésök és előmenetelök felől jelentés tétessék az országgyűlésen, de mind ezen kívánságok teljesítetlen maradtak.

A hadsereg tőkéhez tartoznak háboru idején a püspökök jövedelmeiből járuló jövedelmek, valamint a rendkívüli esetekben a nemesi subsidiumok, ha azokat az országgyűlés ajánlja. A nemzet valódi ereje fekszik a nemesek felkelésében, mely rendkívüli esetekben szinte az országgyűléstől szokott megajánlatni s határoztatni, de a kormány ezen erőt nem szokta használni, azért veszté el Magyarország legszebb tartományait, mi annál nehezebben eshetik, midőn herczeg Metternich kétszínű politikája a legutóbbi muszka, török háboruk alatt elmulasztotta azon tartományok visszaszerzésére az alkalmat. A magyar érdemet és dicsőséget az ausztriai nevek nyelik el, azon érdemjuttalmak, melyet a magyar vér szerzett, idegen mellett ékesítnek. Hogy még azon kevés magyar tisztektől is megszabaduljon a kormány, szüntelen kedvetleníti azokat elmellőzések által, hogy így bucsut venni kényteleníttessenek. A magyar közlegényt pedig idegen nyelvű tisztekkel kinozzák, s oly rendetlenségekért büntetik, melyek csupa onnan erednek, hogy egymást nem értik — az ausztriai tiszt a nemzeti szokásokat és természetet nem ismervén, hirtelenségre magyarzza a katona frissességét, vakmerőségnek az eleveniséget; előljárói ellen való véteknek a nyájasságot — mivel az armadia gyilkoló törvényei bottal büntetnek, gyakran a legbátrabb és legszebb magyar katona elhal vagy elnyomorodik a durva verések alatt s több szomorú példák arra indíták az országgyűlést, hogy a magyar ezredékbe magyar tiszteket kívánjanak, s hogy kívánságuknak erőt adjanak, azt nyilatkoztatták ki, hogy különben a 60 ezer katonát ki nem fogják állítani — az ország rendei erős állásuk s állhatatos követelésük miatt a kormány nagy zavarba jött, de mivel a kívánság elmellőzésére semmi törvényes okot szokás szerint előadni nem tudott, fenyegetődni kezdett; végre nagy ígéretkevetemedett. Azonban az elhatározott követek miatt nem boldogulhatott, míg végre a mágnások táblája, mely már magát a kormány szolgálai machinájává alázta — általában moralis semmi — ez uttal is olly gyáva volt, hogy a kormány részére szegődött. — A Nádor pedig mind a két Táblát vegyes tanácskozásra

öszve hívta, mivel más okot kigondolni nem tudott 32 évi szolgálatját emlegetvén, azt kérte, hogy annak megjutalmazása tekintetéből, a Rendek említett kívánságoktól álljanak el. — A követek még is állhatatosok maradtak — de a mágnások — a Papság — a városok követei, kik nem szegyenlették önfiaikat elárulni, s a magyar élet fájára fejszét bocsátani, lelármázták a követeket. — Illyen formák azon szolgálatok, melyeket a Nádor 32 évek alatt tón a nemzetnek.

4. A világi kormánysszékek Magyarországon — a magyar Cancellaria Bécsben — a Helytartó tanács és a magyar kamara Budán. — A Cancellaria és a Kamara tagjai fizetésöket veszik a nevezett Taxából, a Helytartó tanácsnak pedig külön fundussa van t. i. a só felemelt ára, mely magában elég minden polgári tisztviselők fizetésére. — A politicai igazgatáshoz tartoznak a vármegyék tisztviselői, kik a vármegyék pénztárából fizettetnek, s a kormánynak semmibe sem kerül. — A városi és falusi bíróságokat illető városok és faluk fizetik, s így ezekre sem költ a kormány semmit.

5. A törvényszékek: u. m. a Hétszemélyes Tábla, mint legfőbb törvényszék, a Királyi Tábla, a kerületi négy Táblák, a vármegyék törvényszékei, — ezek közzül a három első a só felemelt árából fizettetnek, melly summából azonban 6. olly törvényszéket is lehetne tartani — a vármegyék és városok tulajdon pénztáraikból fizetik a több tisztviselőket, valamint a faluk is, és így az egész igazság kiszolgáltatása a kormánynak egy krba sem kerül.

6. Az iskolákra, Tudományokra megkívántató nagy költségek u. m. Egyetemek, academiák, Lyceumok, Collegiumok és kisebb iskolák, az e végre letett privat fundatiokból tétetnek, a gazdagon ajándékozott szerzetes jóvak jövedelmei, és a dús fundus studiorum kincsei is azokhoz járulnak; a közönséges neveltetés tehát a status költségen tétetik, s ezen kívül még több stipendiumok vagynak a szegényebb sorsuak neveltetésére, s így az egész iskolai és miveltetési szer a kormánynak legkevesebbjébe sem kerül. — Azonban még sem engedi, hogy a nevelés nemzeti elvek szerint folyon, hanem beléavatkozik

még is, s azt visszás elvek szerint vezérli, s annyira viszi, hogy a legélebb lángeszű ifjak is, minden ismeret nélkül végzik iskolai pályájokat — az életre szükséges tudományok nélkül annyira, hogy bévégzett pályájok után alig alkalmasok egy jó gondolat írásba foglalására. A Protestáns iskolákban nem annyira szembetűnő a tudatlanság, mivel abba a kormánynak kevés befolyás engedteték, s nyilván való, hogy azokban az ifiak szabadabb elvek szerint neveltetvén, több Tudományokkal és nyomosabb ismeretekkel lépnek ki a világ piatszára, s a hazának hasznosabb tagjai lesznek a catholicus ifjagnál, kiket a sősétségben lévő papok s tudatlan szerzetesek nevelnek s kivált a Metternich parancsa szerint. — Szerencsére némely fölvilágosodott catholicus atyák, kivált a közelebbi időkben, kiragadják őket a mivel nemzetek példájára a kabátosok kezeiből, s Protestáns nevelőket fogadnak nagy költséggel, így emelnek a hazának az alkotmányos magyar nemzetnek oszlopokat, kik nem sokára megszabadítják a magyart a papok jármától, mely alatt 800 évek óta nyög elnyomtatásban, s az Európai művelt nemzetek sorába nem léphetett, mert pap nevelte mindég csak pap nevelte, a szabadság, miveltség, közjólét és nemzeti boldogság esküdt ellensége, ámbár fatuma a magyarnak az is, de hogy is lehetett volna másképpen, midőn a kormány a Fejedelem nem szégyellette kinyilatkoztatni, hogy néki mivel alattvalóra nincs szüksége. — Emlékezzünk csak némely Tanítóik karhoz bocsátott alig hihető szavakra.

„Most mindég csak nemzetekről beszéltek, holott nemzetek nincsenek, csak pogányok, nem a gondolkozásra, nem a vizsgálódásra; hanem engedelmességre és hódolásra kell az ifjakat nevelni, a mi a Polytechnicai iskolákba tanítatik a tézsi a jobbágyokat boldoggá és tehetősé, és az a status legboldogabb hol csak az exactus tudományok tanítatnak, minden egyéb csak rosszat szül, kivált a bölcselkedés Törvény és Történet tudomány.“

Az iskolák és azoknak vizsgálása többnyire tudatlan durva, s erkölcstelen papok kezében van — keveset kivévén, a néposkolákról, neveltetésről szó sincs. — A Tudomá-

nyos intézetek a helytartó Tanács által igazgattatnak. — Ennek a Nádor Ispány által vezérelt kormány bölcsességének egy tanuját bizonyítja a csillagvizsgáló toronynak egy kellemes helyről, egy hasztalan, és magas helyre áttétele, mely a studiorum fundusnak néhány száz ezer forintjába, a csillagvizsgálónak pedig életébe került.

Melly hatalmason pártoltatik és segítettik elő az ausztriai udvarnak azon czélja, hogy Magyarországon a lelki felemelkedés elnyomattassék az ország nádora által, bizonyítja az, hogy az ország Rendjei által 1807-be már az úgy nevezett Ludovicea katonai academiára öszvegyűjtetett nagy summa pénz csak nem elenyészett, a nélkül, hogy az akadémia valaha felállítottatott volna mellynek ő protectorává választatott.

(Folytatása következik.)

PETŐFI SÁNDOR

a m a g y a r i r o d a l o m b a n .

Közlő: Szinnyei József.

1 8 4 7 .

Kisebb költemények.

(Folytatás.)

Csendes élet. (U. K. II. 72. — Dk. 426.)

Az volt a nagy, nagy munka . . .
(U. K. II. 73. — Dk. 432.)

Hintón és gyalog. (U. K. II. 76. — Dk. 430.)

Mi a szerelem. (U. K. II. 79. — Dk. 433.)

Bölcselkedés és bölcsesség. (U. K. II. 82. — Dk. 434.)

Tíz pár csókot egy végből. (U. K. II. 84. — Dk. 433.)

A rab. (U. K. II. 86. — Dk. 441.)

A hold elegiája. (Életk. 1848. máj. 7. 20. sz. — U. K. II. 89. — Dk. 436.)

A koldus sírja. (Élétk. 1848. jul. 2. 1. sz. — U. K. II. 92. — Dk. 441.)

Ez már aztán az élet. (U. K. II. 94. — Dk. 429.)

El innét, el e városból . . . (U. K. II. 96. — Dk. 445.)

Arany Jánosnál. (U. K. II. 98. — Dk. 443.)

Dicsérsz kedves . . . (U. K. II. 102. — Dk. 432.)

Szép napkeletnek . . . (U. K. II. 103. — Dk. 449.)

Oh ne bánts a költőt... (Moorentán) (Életk. decz. 12. 24. sz. — U. K. II. 106. — Dk. 450.)

Őszi éj. (Hölgyfutár 1850. 1. sz. — U. K. II. 108. — Dk. 437.)

Biró, bíró hivatalod... (U. K. II. 110. — Dk. 442.)

Rózsabokor a domboldalon (Életk. 1848. jul. 9. 2. sz. — U. K. II. 112. — Dk. 408.)

Pató Pál úr. (Nemz. Képes Napt. 1856. 45. 1. — U. K. II. 113. — Dk. 457.)

Álj meg feleségem... (U. K. II. 116. — Dk. 447.)

Az éj. (U. K. II. 120. — Dk. 452.)

Okatootaia. (U. K. II. 125. — Dk. 453.)

Mosolyogj rám... (Szépir. Lapok. jun. 12. 46. sz. — U. K. II. 129. — Dk. 423.)

A magyar politikusokhoz. (Ország. Eml. 1848. 108. 1. — U. K. II. 131. — Dk. 455.)

Feleségem nevenapján. (U. K. II. 135. — Dk. 451.)

Csendes tenger rónaságán... (U. K. II. 137. — Dk. 456.)

Honvág. (Beranger után.) (U. K. II. 141. — Dk. 458.)

Czakó temetésén. (M. Thalia 1853-ra 206. — U. K. II. 144. — Dk. 400.)

Vasuton. (U. K. II. 146. — Dk. 454.)

A haraghoz. (U. K. II. 148. — Dk. 440.)

Kinn a ménes, kinn a pusztán... (M. Nép Könyve I. 1854. 159. — U. K. II. 151. — Dk. 459.)

Még alig volt reggel... (Szépir. Lapok jun. 23. 50. sz. — U. K. II. 154. — Dk. 435.)

Szilveszter éje 1841-ben I. II. III. IV. (U. K. II. 155. — Dk. 460.)

*

Háború volt. (Ék. I. 274. — Dk. 343.)

A majthényi sikon. (Ellenőr 1846. Zsebk. 446. — Éle.k. I. 328. Hangok a M. 1851. 30. — Ék. I. 328. — Dk. 365.)

Mi lárma ez megint... (Ék. K. I. 357. — 376.)

A munkácsi várban. (Ék. II. 12. — Dk. 383.)

Beszél a fákkal a bús őszi szél... (Életk. okt. 24. 17. sz. — Dk. 420.)

A koronázás (Heine után németből) (Föv. Lapok. 1873. 293. sz. — Dk. 393.)

Meddig alszol még hazám. (Ék. II. 112. Vas. Ujs. 1869. 1. sz. — Dk. 435.)

Nézek nézek kifelé... (Vas. Ujs. 1869. 1. sz. — Dk. 448.)

Haza tértem... (K.) (V. M. III. 255. — Dk. 720.)

Mint megfogamzott átok. (K.) (Részvét Könyve 1863. 512. 1. — Dk. 721.)

Egy apához. (K.) (Dk. 722.)

A gyűldei ifjakhoz. (K.) (Üstökös 1867. 41. sz. — Dk. 739.)

Nagyobb költemények.

Bolond Istók. (Életk. 1848. jan. 9. 16; 2. 3. sz. — U. K. I. 3. — Dk. 636.)

Szécsi Mária. (Életk. nov. 14. 20. sz. — U. K. I. 40. — Dk. 349.)

Táblabíró. (Töredék.) (Mutatvány: Előbeszéd. Életk. nov. 28. 22. sz. — V. M. III. 143. — Dk. 781.)

Lehel vezér. (Töredék.) (Mutatvány: Bud. Viszh. 1856. 17—19. sz. Gyulai Árvizh. 1856. 45—50. II. — U. K. I. 59—88. — Dk. 723.)

Beszélyek.

A nagyapa. (Életk. febr. 6. 13; 6—7 sz. — V. M. I. 1—52.)

A fakó leány és pej leány. (Életkép. máj. 8. 15; 19. 20. sz. — V. M. III. 303—354.)

Uti rajzok.

Uti levelek Kerényi Frigyeshez 1847. máj. 9. — nov. 11. I—XVIII. (Hazánk 1847. 103. 107. 110. 111. 114. 116. 118. 120. 123. 137. 140. 142. számaiban. — V. M. III. 46—120.)

Hirlapi czikk.

Nemzeti színház. Február 13-án Egressy Gábor jutalmára: III. Richard király Shakspearetól. (Életk. febr. 20. 8. sz. 250—252. 1. — Hölgyfutár 1859. 15. sz. 1031. 1. — V. M. III. 174. 1.)

Töredék.

Ossianból. Oithona. (Szépir. Figyelő 1862. II. 19. sz. — V. M. III. 125—133.)

Levelek.

Orlai-Petrics Somához. III. Pest, apr. 24. (V. M. III. 291.) IV. Pest, nov. 17. (V. M. III. 293.)

Kubinyi Rudolphoz. Pest, máj. 4. (Zilahy: Petőfi Életrajza, 1864. 91.)

Pap Zsigmondhoz. Szatmár máj. 28. (Tört. Lapok. 1874. 1. sz. 15. 1.)

Lisznyay Kálmánhoz. Strassburg (Szatmár) jul. 17. (Zilahy: Petőfi Életrajza, 1864. 95.)

Bernát Gáspárhoz. Koltó szept. 30. (Hazánk és a Külföld 1867. 27. sz.)

Kovács Pálhoz I. Pestről Győrbe febr. 16. 1847. (Képes Ujság 1859. I. 4. sz. 36. 1. — Hölgyfutár 1859. 98. sz. 807. 1.)

II. Pestről Győrbe febr. 18. 1847. (Képes Ujság 1859. I. 4. sz. 36. 1. — Hölgyfutár 1859. 98. sz. 807. 1.)

Önálló művek.

Petőfi összes költeményei. Egy kötetben. A költő aczélba metszett arczképével. Pest, Emich Gusztáv sajátja 1847. nyom. Beimelnél. Nagy 8r. 538+6 lap. Ára 4 frt p.p. (Honi Irod. Hird. 1848. 1. sz.)

Tigris és Hiéna. Történeti dráma 4 felvonásban. Pest, 1847. Emich Gusztáv sajátja 8r.

Birálatok.

Petőfi Sándor összes költeményei.

Egy kötetben. (P. Divatl. márcz. 28. 44. l. — M. Szépir. Szemle máj. 9. 30; 293. és 341. ll. — Pesti Hírlap. máj. 14. 880. sz. 315. l. B. Eötvös Józseftől. — Életk. máj. 22. 21. sz. 678—688.)

Petőfi és Hiador párhuzamban. (M. Szépir. Szemle ápr. 18. 16. sz. 257. l.)

„A kutyák és farkasok.“ „Mi volt nekem a szerelem.“ „Arany Jánoshoz.“ (M. Szépir. Szemle jun. 13. 24. sz. 383. l.)

„Szept. 27. 1846.“ „Isten csodája.“ „Erdélyben.“ „Tüz.“ „Rongyos vitézek.“ (M. Szépir. Szemle nov. 14. 20. sz. 319. l.)

Helység kalapácsa. Ism. Poór Imre. (Hírnök 1847. nov. 19. 92. sz. 542. l.)

János vitéz. (M. Szépir. Szemle, decz. 5. 24; 23. 26. sz.)

Greguss Ágost: Futár. Tartama...

II. Petőfi S. összes költeményei egy kötetben. Szarvas, 1847. 8r. 28. lap.

Tatay István: költészeti és szónoklati remek. (Pest, 1847. Mutatványok: 45. 49. 89—93. 110—118. 167—168. 243—249. 427. 476—478. ll.)

Életrajzi- s vegyes adatok.

P. verseit kiadja. (M. Szépir. Szemle. jun. 24. 4. sz. 63. l. — Életk. márcz. 20. 12. sz. 392. l.)

Köri estély. Szelestey Lászlótól. Életk. márcz. 20. 12. sz.)

P. népszerű beszélyéről az „irodalmi szemle“ (Életk. márcz. 27. 13. sz. 419. l.)

Petőfiné naplója 1846. szept. 29.—1847. okt. 17. Előszóval Jókai Mórtól. (Életk. okt. 30. nov. 7; 18. 19. sz.)

Petőfi nejével Pestre érkezett. (P. Divatl. nov. 11. 46. sz. 1466. l.)

Petőfi Sándor arczképe, rajzolta Barabás Miklós, aczélba metszette és nyom. Tiróler Pesten. (P. összes költ. előtt; az egy kötetes kiadásnál nagyobb, — a két kötetesnél kisebb alakban.)

Petőfihez írt költemények.

Petőfihöz márcz. 16-dikán 1847. Szelestey Lászlótól. (Hazánk ápr. 10. 43. sz.)

Válasz Petőfinek. Arany Jánostól. (Életk. máj. 8. 19. sz.)

Erdélyi hangok Petőfihöz. Mentovich, Ferencztől. (Életk. decz. 19. 25. sz.)
(Folytatása következik.)

DEAK FERENCZ LEVELEI

br. Wesselényi Miklóshoz.

XIII.

Pest, Jan. 3-án 1842.

Kedves barátom!

Ma reggel tíz óraker közlöttem vélem Veres azon levelet, mit December 23-áról Tóth irt néki egésséged állapotjáról. Leverne engem ezen tudósítás, ha nem vigasztalna azon remény: hogy legsúlyosabb szenvedésed csak azon crisis, melyből gyógyulásod származik, s e miatt aggodalmunk csak Prisznitznek biztatásában talál enyhülést. Attomyrt kívánságod szerint küldjük sietve, most voltunk nála Kossuthal, Bártfayval, s ő hallván állapotodat, bár dolgai számosak azonnal elhatározta magát sietni orvoslásodra s vigasztalásodra. Mennék én is véle haladék nélkül, ha itten a választmány ülései által váhatatlanul le kötve nem volnánk, de küldjük Attomyrral együtt Verest is, mert gondoljuk, hasznát veszed azon egy pár napig is mig ott fen lesznek Attomyrral; ki azt hiszi, hogy bajod fájdalmas ugyan, de következései nem veszélyesek.

Barabás minden órán tökéletesen bé végzi képetem számodra életnagyságban fél testtel, a kép igen sikerült, dicsérik barátink a hü rajzot.

Választmányi mmukáink folynak; a halálos büntetésnek s botnak megszüntetéséről irtam utolsó levelemben, azóta újabb érdekes nem történt.

Isten veled kedves Miklósom! adja Isten szenvedésed gyógyulásra vezessen minél előbb, irass meg nyugtatásunkra Veres által, s tudósítsass, meg kaptad é levelemet, mit december közepe táján irtam Hozzád — Isten veled még egyszer szeresd hü barátodat

DEÁKOT.